રોજા-ઈફ્તારીનું રાજકારણ

હિંદુઓમાં જે મહિમા શ્રાવણ માસનો છે તેવો મુસ્લિમોમાં પવિત્ર સમજાનનો છે. આખા વરસ દરમિયાન થયેલાં પાપોનું પ્રાયશ્ચિત કરવા માટે ખુદ ખુદાએ રમજાનની નેઅમત આપી છે. પવિત્ર કુરાનનું દિવ્ય અવતરણ પણ રમજાન દરમિયાન જ થયું હતું. આમ જુઓ તો રોજાનું તપ ઘણું જ આકરું છે. વહેલી સવારે સહરી કરી લીધા પછી મોઢામાં પાણીનું ટીપું પણ ન જાય - લાળ સુધ્ધાં ન ગળાઈ જાય એટલી તકેદારી સાથેનું આ તપ ઈસ્લામના બંદાઓ દુનિયાભરમાં રાજીખુશીથી કરતા રહે છે. પરંતુ આપણા રાજકારણીઓ તો ધર્મના નામે પણ રાજકારણ ખેલવાનું થોડા ચૂકે? જેમ હિંદુ તહેવારો-ગણેશોત્સવ, જન્માષ્ટમી અને નવરાત્રીનાં નેતાઓ મોટાં મોટાં આયોજનો કરતા રહે છે તેમ રોજાની ઈફતાર પાર્ટીઓ યોજીને તેઓ લઘુમતી સમાજને ખુશ કરવાનું રાજકારણ પણ રમતા રહે છે. કોંગ્રેસ સામે મુસ્લિમ તુષ્ટીકરણનો સતત આક્ષેપ કરનારા રાષ્ટ્રીય સ્વયં સેવક સંઘ અને ભારતીય જનતા પાર્ટીએ આગામી દિવસોમાં મુસ્લિમ રાષ્ટ્રીય મંચના નેજા હેઠળ ભવ્ય ઈફતાર પાર્ટી યોજી છે જેમાં સરકાર ઉપરાંત દેશ-વિદેશના રાજદૂતોને આમંત્રણ અપાયાં છે. શિવસેનાએ સીધો જ વિરોધ નોંધાવ્યો છે અને ભાજપ તથા સંઘ હિંદુત્વના એજન્ડાથી દૂર જઈ રહ્યાં હોવાનો આક્ષેપ કર્યો છે. સર્વવિદિત છે કે અગાઉ કોંગ્રેસ તથા સમાજવાદી પાર્ટી જેવા પક્ષો ઈફતાર પાર્ટી યોજતા

તંત્રીસ્થાનેથી...

ત્યારે સંઘ અને ભાજપ એમને મુસ્લિમોના તુષ્ટીકરણના મુદ્દે ભાંડવાની એક પણ તક જવા દેતા ન હતા. હવે જયારે સંઘ પોતે જ ઈફતાર યોજી રહર્યો છે ત્યારે શું સમજવું? સામે પક્ષે કોંગ્રેસ અધ્યક્ષા સોનિયા ગાંધી એમની વર્ષોની પરંપરા તોડીને આ વર્ષે ઈફતારીને બદલે ઈદના દિવસે ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારના ગરીબોને અનાજ વિતરણ કરવાનાં છે. કોંગ્રેસ દ્વારા શરુ થયેલી ઈફતાર પાર્ટી પરંપરાને ખુદ કોંગ્રેસ જ સમાપ્ત કરી હતી છે એની પાછળ પાર્ટીના સિનિયર નેતા એ.કે. એન્ટનીની અધ્યક્ષતા હેઠળ રચાયેલી પાર્ટીની હારનાં કારણો શોધી કાઢવા અંગેની કમિટીનો અહેવાલ છે. પાર્ટીએ વધુ પડતો લઘુમતીપ્રેમ દર્શાવ્યો એથી એને રાજકીય ક્ષેત્રે ભારે નુકશાન વેઠવું પડ્યું છે. તેથી હવે પાર્ટી 'સૉફ્ટ હિંદુત્વ'ની લાઈન અપનાવી ખસી ગયેલા બહુમતી મતદારોને રીઝવવા માગે છે. બિહારના મુખ્યમંત્રી અને વડાપ્રધાનપદના 'પોટેન્શિયલ' ઉમેદવાર નીતીશ કુમાર પટણાથી દિલ્હી આવીને ઈફતાર પાર્ટી યોજી રહ્યા છે. એ પોતાને લઘુમતી સમાજના શુભેચ્છક અને સંઘની હિંદુત્વવાદી રાજનીતિના કડક ટીકાકાર તરીકે ઊપસાવવા માગે છે. દરેકની પોતપોતાની ગણતરી છે. પરંતુ સંઘ દ્વારા મુસ્લિમોના તુષ્ટીકરણની રાજનીતિ એ જરુર ચોંકાવનારી બાબત છે. કદાચ સત્તા પર ટકી રહેવા માટેની આ મજબૂરી છે. તેયી વધુ વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીની વર્ષોથી પ્રસ્થાપિત હિંદુ નેતા તરીકેની આંતરરાષ્ટ્રીય ઈમેજ 'સુધારવા'નો પ્રયાસ! સૌને રમજાન મુબારક.

ઘર એક યુનિવર્સિટી (મંદિર)

સારો ઈજનેર હોય પણ સારો દીકરો ન પણ હોય. સારો શિક્ષક હોય પણ સારો ભાઈ ન પણ હોય. સારો ર્ડોકટર હોય પણ સારો પતિ ન પણ હોય.

ભણ્યા હોય પણ ગણ્યા ના હોય ત્યારે પ્રશ્નો સર્જાતા હોય છે. ભણતરનો અભાવ કદાચ સહ્ય છે પરંતુ ઘડતરનો અભાવ સમસ્યા ખાસ ધ્યાન રાખતા હોય છે. ઘરની પેદા કરે છે. ઘડતરનો પાયો સંસ્કાર છે.

યુનિવર્સિટીનું કાર્ય શિક્ષણનું છે. પ્રત્યેક ઘર એક સંસ્કાર યુનિવર્સિટી ઘોતક બને છે. જયાં વિવાદ નહિ છે. તેમ પ્રત્યેક ઘરમાં સંસ્કાર દ્વારા ઘડતર થતું હોય છે. યુવાન વયે થતાં પણ સંવાદ હોય, જયાં નકાર નહિ પ્રશ્નોમાં અને ઊભી થતી સમસ્યાના મૂળમાં યોગ્ય ઘડતરનો અભાવ પણ હકાર હોય, જયાં વિરોધ નહિ નજરે પડે છે. યુનિવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર હોય તેમ દરેક પણ અભિગમ હોય, જયાં ઘરયુનિવર્સિટીમાં એક વાઈસ ચાન્સેલર હોય છે અને તે હોય છે મા.

આજે ઘર તૂટવા માંડયાં છે. સંસ્કારની આ યુનિવર્સિટીને લૂણો છલકાતું હોય, જયાં હક નહિ પણ લાગ્યો છે. ઘર નામની યુનિવર્સિટીના વા.ચા. એકલા અટૂલા પડી ગયા ફરજયુકત વાત્સલ્ય હોય તે ઘર છે. ઘરના યુવાન દીકરા-દીકરી ફેસબુક અને વોટ્સએપમાં ખોવાઈ ગયા છે. ઘરમાં આવ્યા પછી પણ તેઓ મોબાઈલમાં ઊંધે માથે રહે ડાયવર્ટ મોડ પર મૂકેલો છે.મા આ રોજે રોજના નીતનવા વાઈરસથી લોહી લુહાણ છે. જયારે સંતાનોના મોબાઈલ સાઈલન્ટ મોડ પર છે.

(૧) ક્ષણે ક્ષણે પરિવર્તન થતા સંજોગો વચ્ચે જીવનની સફર માટે સતત મથામણ કરવી પડે છે. અનેક બાબતોમાં સમાધાન કરવા પડે છે. જંજીરોથી જકડાયેલું જીવન આરોહ-અવરોહ સાથે આપણને સતત હચમચાવી નાખતું જટીલ પરિબળ છે.

અફાટ દરિયામાં ઘોર અંધારી રાત્રે દિશા ન સૂઝે ત્યારે ખલાસી માટે ધ્રુવ તારાની ઓળખ મહત્વની બને છે. આ જ રીતે આપણો આદર્શ જીવનમાં પથદર્શકની ભૂમિકા ભજવે છે. શું કરવું અને શું ન કરવું તેના સંશયના નિવારણ માટે અને આનંદ, સંતોષ અનુભવવા માટે આપણો આદર્શ એ આપણા જીવનનો મજબૂત પાયો છે. ખૂબ લોકપ્રિય થયેલી ટી.વી. સિરિયલ 'બુનિયાદ' માં આઝાદી પૂર્વે આપણા દેશમાં ગાંધીજી અને અન્ય આગેવાનો પ્રેરિત આદર્શો જાળવવા ઝઝૂમતી એક વ્યક્તિના પરિવારની વાર્તા છે. મારા પિતા કનુભાઈ લહેરીનું જીવન પણ આ ટી.વી. સિરિયલ જેવું હતું. તેમની પેઢી પર ગાંધીજીનો જે જાદુ છવાયો હતો તેનું વર્શન કરવા માટે મારે કે અમારા પછીની પેઢીને પૂરો અંદાજ ન આવે તે સ્વાભાવિક છે.

મારો જન્મ ૨૮મી માર્ચ ૧૯૪૫ના રોજ સૌરાષ્ટ્રના દક્ષિણ પૂર્વ ભાગનાં ખંભાતના અખાતના પશ્ચિમ કિનારે આવેલા એક નાનકડા ગામ રાજુલમાં થયો. મારો પરિવાર પુષ્ટિ માર્ગીય વૈષ્ણવ. મારા દાદાનું મુંબઈમાં ૩૯ વર્ષની ભરયુવાનીમાં ૧૯૨૭માં તમાકુના સેવનથી થયેલ ક્ષયરોગના કારણે થયું. મારી દાદી માટે ૧૩ વર્ષના મારા પિતાજી કનુભાઈ, કાકા અમુભાઈ અને ફોઈ કમળાબેન સાથે તેમના

તે ઘર મંદિરની કક્ષાએ પહોંચે છે.

મંદિર ની ઊંચાઈ પ્રાપ્ત થાય. સંસ્કારી ઘર જુદી રીતે તરી આવતુ રોમે રોમને પુલકિત કરે છે. હોય. કોઈ કવિએ લખ્યુ છે – 'મારા ઘરની દિવાલો છે રંગ બે રંગી પરંતુ ઘરમાં છત તો છે જ નહિ !'બાથરૂમ અને રસોડું ઘરની સ્વચ્છતા સહિયારું કાર્ય છે. યુનિવર્સિટીને પ્રભુ નામના હાઈકમિશન સાથે અને પવિત્રતા નું દ્યોત્તક છે. ઘરનો બેઠકરૂમ મ્યુઝિયમમાં પરિવર્તિત

ન થઈ જાય તેનું કેટલાક દંપતિઓ લાયબ્રેરી ઘરમાં થતા સંવાદનું અધિકાર નહિ પણ માતૃત્વ મધુવનની જેમ મહેંકી ઊઠે છે.

ઘર યુનિવર્સિટીના વા.ચાન્સેલર એ સંસ્કારોની જનની છે. છે. મા કરતાં મોબાઈલને વધુ એટેન્ડ કરે છે. લાગણીઓ ફોરવર્ડ કરે બાળકમાં સંસ્કારનું સિંચન મા કરે છે. મા ઘરમાં જે સંસ્કાર મળે છે, છે અને બાકીનું ડીલીટ કરે છે. યુનિવર્સિટીના વા.ચાન્સેલરનો કોલ તેને શિક્ષક યોગ્ય દિશા આપીને પોષે છે. વિદ્યાર્થીઓને સાચી દિશા બતાવનારા શિક્ષકો શાળા અને સમાજનું ગૌરવ ગણાય છે.

સંસ્કાર એટલે સારી ટેવોનો સમૂહ. વિનય, વિવેક, ક્ષમા, કરુણા

જે ઘરમાં મા નું અપમાન થાય, સ્ત્રી દાક્ષિણ્ય ન સચવાય તે ઘરની અને પ્રેમ - મા નામની યુનિવર્સિટી પાસેથી મળે છે. એક ચિંતકે કહેલું કે સ્થિતિ ડામાડોળ બની રહે છે. તે ઘર ડ્રાઈવર વગરની ગાડી જેવું બને માતાનો ખોળો એ પ્રેમની યુનિવર્સિટી છે. માતાના ખોળામાં બાળક છે. જે ઘરમાં સ્ત્રીનું સ્વમાન સચવાય, સ્વચ્છતા અને પવિત્રતા જળવાય પરમ શાંતિનો અનુભવ કરે છે. આખા દિવસની ભાગ-દોડ પછી અને કામના મોટા ટેન્શન પછી ઘરે આવીને માતાના ખોળામાં માથુ મૂકીને સ્વચ્છતા અને પવિત્રતાની સાથે સાથે સંસ્કાર ઉમેરાય તો ઘરને પડયા રહીએ તો સ્વર્ગનું સુખ મળે છે. માતાનો પ્રેમાળ સ્પર્શ બાળકના

> ઘર નામની યુનિવર્સિટીને જીવંત રાખવાનું કુટુંબના સભ્યોનું એફિલેશન કરાવી દેવું જરૂરી છે. ગમે તેટલા વાઈરસ સામે હાઈ કમિશન સાથેનું જોડાણ યથાવત રાખવું આવશ્યક છે. ઘર યુનિવર્સિટીના વા.ચાન્સેલરની કાળજી રાખવાની જવાબદારી બધાની છે. તેની લાગણીઓને ઝીલવાની અને પ્રેમપૂર્વક વર્તવાની જવાબદારીમાંથી ઘરનો કોઈ સભ્ય છટકી શકે નહિ.

> આપણું ધ્યેય માત્ર એક જ હોવું ઘટે. આપણું ઘર એ સંસ્કાર યુનિવર્સિટી હોય, જેના વાઈસ ચાન્સેલર માતા હોય અને યુનિવર્સિટી થકી પ્રેમ અને કરુણાના ઝરણા વહેતાં હોય. પ્રત્યેક ઘર એ સાચા અર્થમાં પ્રેમની યુનિવર્સિટી બની રહે. ઘર સચવાશે તો દેશ આપોઆપ સચવાઈ જશે.

મિસરી

'એક બાલમંદિરના ઈન્ટરવ્યુમાં આચાર્યએ બાળકને પૂછયું : "વોટ ઈઝ યોર નેમ?"

'અંગદ'

"વોટ ઈઝ યોર મધર નેમ?"

અભી રખા નહિ હે, ફિલહાલ મૈ પ્યાર સે મમ્મા કહકે પુકારતા હું'

મારા જીવનનો

પિયર રાજુલામાં આવી સ્થાયી થવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ ન હતો. તેમના ભાી હરજીવનદાસ પારેખ ધીરધારનો ધંધો કરતાં સુખી ગૃહસ્થ હતા. ભાઈના આશરે રહેવાના બદલે મારી દાદીએ બંને છોકરાઓને ફ્રીશીપમાં અમરેલીની કપોળ બોર્ડિંગ ભણવા મોકલી આપ્યા.

(૨) ઈ.સ. ૧૯૩૦માં મહાત્માજીએ મીઠા સત્યાગ્રહનું

સ્મરણયાત્રા - પ્રવિણ ક. લહેરી

એલાન કરી દાંડીક્ચનું આયોજન કર્યું. રાષ્ટ્રીય શાયર ઝવેરચંદ મેઘાણીએ અમરેલીમાં રહીને ૪૨ યુવાનોને ધોલેરા સત્યાગ્રહ

અદબ-પલાંઠી

મોં પર આંગળી

ડૉ. સંતોષ દેવકર

માટે તૈયાર કર્યા તેમાં રતુભાઈ અદાણી, મોહનલાલ મહેતા (સોપાન), ડૉ. હરિપ્રસાદ ભટ્ટ, કેશુભાઈ મહેતા અને મારા પિતા કનુભાઈ સામેલ હતા.

ડૉ. હરિપ્રસાદ ભટ્ટના દવાખાનામાં કંપાઉન્ડરની ફરજ બજાવતા મારા પિતાશ્રી ૧૬ વર્ષની ઉંમર તેની છત્રછાયામાં આઝાદી આંદોલનમાં જોડાયા. રતુભાઈ અદાણીના શબ્દોમાં 'કનુભાઈનું શરીર ખડતલ અને સત્યાગ્રહની તમામ આકરી કસોટીઓમાંથી તે હસતાં-રમતાં સફળતાપૂર્વક પાર ઊતર્યા હતા.' તેમનું જ નહીં, અમારા સમગ્ર પરિવારનું જીવન સદાય બદલાઈ ગયું. મારા પિતાએ તેના અમૃત મહોત્સવને જીવનનો સાર શું ? તે

પ્રશ્નના જવાબમાં કહ્યું કે, 'અમને ખૂબ નાની ઉંમરનું હાર્દ શું? તે પ્રશ્ન અંગે એમનું માનવું હતું કે, 'દરેક કામ જાગતા જીવે કરો' સ્વસ્થ ચિત્તે સર્વાંગી વિચાર કરીને અન્ય સૌના હિતમાં હોય તો શ્રેયકર કાર્ય કરવું તે આપણો ધર્મ છે, કર્તવ્ય છે.

મારી માતા ધર્મનિષ્ઠ, સૌમ્ય અને શાંત સ્વભાવની - પણ સંસ્કાર, શિસ્ત, વિનય, વિવેક અને સંવેદનાના મુદ્દે કોઈ બાંધછોડ નહીં. મારી દાદી એટલે વ્યવહારકુશળતા, આત્મવિશ્વાસ, ચોકસાઈ અને પરિવારના પ્રેમનું પ્રતિક. મારા પિતા રાજયકક્ષાના (ધારાસભ્ય) અને જિલ્લાકક્ષાના (લોકન બોર્ડના પ્રમુખ) જાહેર જીવનને કારણે ૧૯૫૨થી ૧૯૬૪ના ૧૨ વર્ષ તે રાજકોટ, મુંબઈ, ભાવનગર અને અમેરલીમાં મિત્રોના ઘરે રહ્યા. અમારા માટે તો ૧૦-૧૫ દિવસે બે-ત્રણ દિવસ માટે આવતા મહેમાન જેવા. તેમના આવતાંની સાથે જ ઘરની ખડકી ખુલ્લી અને લોકોની અવરજવર અવિરત. ચા-નાસ્તા અને ભોજનની વ્યવસ્થા કાઠિયાવાડી આતિથ્યની પરંપરા મુજબ. મારી દાદીની કાળજીભરી મદદથી મારી બા ચૂલો ફૂંકીને સૌની સગવડ મુજબ રસોઈ કરતી રહે. રાત્રે પ્રાર્થના પછી સંયુક્ત પરિવારના નાના-મોટા સભ્યો ફાનસના અજળાળે કૌટુંબિક વાતો કરીએ. પિતા તેમના અનુભવો વર્ષવે. તેમની વાતોમાંથી જ જીવનનો મર્મ આપમેળે જાણવા મળે.

દ્યનવીરો દ્યન આપીને વહીવટમાં ભાગ માગે તો પછી એ, દાન રહેત

अभहावाहना

શ્રેષ્ઠીઓને ગાંધીએ

સમજાવ્યું, દાન આપ્યા

પછી દખલ કરો ચે

બરાબર વગ્રી

સ્વરાજ પ્રાપ્તિની લડત હોય કે લોકમાન્ય ટીળકના નામ સાથે જોડાયેલ ટીળક સ્વરાજ ફંડ હોય કે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ માટે ચાલતી સંસ્થાઓ હોય મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીએ લોકફાળાઓ ઉઘરાવીને કામ ચલાવ્યું હતું. આની પાછળનો એક આશ્રય એ પણ હતો કે લોકફાળા થકી પ્રજાનો સમૂહ પણ એકત્રિત થાય તો સમાજના ધનાઢ્ય લોકો પણ સામાજિક ઈશ અર્થે દાન આપતા રહે.

સંઘર્ષવાદી વિચારસરણીના પ્રમુખ વિચારક એવા કાર્લ માર્કસની Have અને Have not ની પરિપાટી સામે ગાંધીએ બીજી કોઈ પણ વાત કર્યા સિવાય જેની પાસે છે (Have) અને જેમની પાસે નથી એવા (Have not) વચ્ચે દાન-ફંડના પરિણામે કશુંક સારું કામ થાય જેના થકી આ બંને વચ્ચેની ખાઈ સાંકડી કરવાના પ્રયાસો તેમને હાથ ધર્યા હતા.

આમ આદમીથી માંડીન મિલ-માલિક-મહાજનોએ ગાંધીજીની ટહેલને ધોબેને ખોબે વધાવીને ઢબુ પૈસાથી લઈને લાખો રૂપિયાના દાનની સરવાણી વહેતી રહેતી હતી. અને એ રીતે મેળવાયેલા ફંડ થકી વિવિધ લોક આંદોલનો સત્યાગ્રહ ચળવળ સાથે તેમણે ચલાવ્યા હતા. આ વૈશ્વિક માનવ મો.ક. ગાંધીએ ફંડની રકમ અને જમા થયેલી રકમની થાપણના વ્યાજમાંથી પણ જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી હતી. પરંતુ કયારેક કોઈ મોટા શ્રેષ્ઠીઓ કે દાનવીરોની વાત તેમણે કરેલા

દાનના કારણે સાંભળવા તરફ લક્ષ આપ્યું ન હતું. અલબત્ત તેમને નહીં સાંભળવા કે નહીં સાંકળવાનું વલણ એ માટે હતું કે પાઈ એ પાઈનો હિસાબ અને આ પાઈએ પાઈને કસરથી વાપરવાનું આયોજન તંતોતંત રહેતું હતું.

'મિલ માલિકો અને મહાજનોનું દાન સ્વીકારમાં આવતું પણ દાનના એ પૈસા કઈ રીતે ખર્ચવા એના વહીવટમાં તેમનો ભાગ હોવો જોઈએ એ પણ ગાંધીજીને મંજૂર ન હતું. આવો એક પ્રસંગ અમદાવાદના મિલ માલિકો સાથે પણ થયો હતો.'

અમદાવાદના મિલ માલિકો દ્વારા અપાતું દાન ટીળખ સ્વરાજ ફંડમાં અપાતું હતું અને એ ફંડના વ્યાજની રકમ મજૂર મહાજનને મિલ કામદારો અને તેમના પરિવારજનોના હિતાર્થે ઉપયોગમાં લેવા માટે ફાળવવામાં આવતી હતી. પણ દાનવીર મિલ માલિકોએ અપાયેલા દાનના વહિવટમાં તેમના ભાગની માગણી કરી હતી. જે ગાંધીજીએ સ્વીકારી ન હતી આથી મિલ માલિકોએ તે સમયે દાન આપવાનું બંધ કર્યું હતું.

ગાંધીજીએ વહિવટમાં ભાગની માગણી કરનાર મિલ માલિકોના

અગ્રણી શેઠ મંગળદાસને આ સંબંધે એવો પ્રશ્ન કર્યો હતો કે જો દાનવીરો તેમનાં નાણાં કંઈ રીતે વાપરવા એનો વહીવટ કરવાના કાર્યમાં સામેલગીરી માગતા હોય તો એ તો સિદ્ધાંત ભેદ થયો ગણાય. મજૂર શાળા કેવી રીતે ચલાવવી તેની કલ્પના મહાજનની છે. એ સરસ રીતે ચાલે છે. જે સંસ્થાને આપણે દાન આપીએ તેના વહીવટમાં આપણે કશો ભાગ માગી શકતા નથી. જો માગીએ તો પછી એ, દાન નહીં રહેતું.

મિલ માલિકોના સંઘને આ મુદ્દે તેમણે કહ્યું કે તમને સમજાવ્યાં પછી ઉદાર હાથે સામાજિક કામ માટે પૈસા આપ્યા હવે તમે મેનેજમેન્ટમાં ભાગ માગો છો એ બરાબર નથી. કામ યોગ્ય રીતે થાય

છે કે નહીં એની દરકાર રાખવા માટે એક નિરીક્ષણ સમિતિ રાખો અને તમને એમ લાગે કે કામ બરાબર નથી ચાલતું તો પછી દાન આપવાનું બંધ કરો. સરકાર પણ ગ્રાન્ટ આપે છે ત્યરે વહીવટમાં ભાગ નથી લેતી પણ નિરીક્ષણ કરે છે એમ તમે પણ કરો એમ ટ્રસ્ટીશિપના આગ્રહી ગાંધીજીએ સમજાવ્યું હતું.

વર્તમાન સમયમાં દાન આપનાર માલેતુજારને ટ્રસ્ટમાં ટ્રસ્ટી બનાવીને વહીવટમાં જે રીતે લાગ-ભાગ આપવામાં આવે છે તેનાથી તદ્દન વિપરીત રીતે ગાંધીએ દાન લઈને પણ કામ કરી બતાવ્યું હતું. મહાત્માને મળવા આવેલા મિલ માલિક સંઘના અગ્રણીઓ શેઠ મંગળદાસ અને શેઠ કસ્તુરભાઈએ છેવટની રજૂઆત રુપે મહાત્મા ગાંધીને કહયું કે દાનની રકમ વાપરવાની સમિતિમાં પાંચ સભ્યો મજૂર

મહાજનના રાખો પણ અમારો એક સભ્ય રાખો. મહાદેવભાઈ દેસાઈ તેમની ડાયરીમાં નોંધે છે એ મુજબ તો આ બંને શ્રેષ્ઠીઓ બાપુને કહે છે 'જે કરવું હોય તે કરો, પણ એક સભ્ય તો રાખો જ.' (મહાદેવભાઈની ડાયરી-૧૩, પાન, ૨૨૧-૪)

બાપુ જવાબ વાળે છે : "પણ એમાં જ મારો વાંધો છે. અમે Policy Discass કરતા હોઈએ એણાં તમે દખલ કરો એ

(લેખક ગુજરાત કોલેજ, અમદાવાદ ખાતે સમાજશાસ્ત્રના અધ્યાપક છે.)

ભણતર અને ભક્તિમાં કોઈનો ભાગ પડતો નથી

• સચિવાલયમાંથી સેવા નિવૃત્ત થયેલ અધિકારી સવિતાબેન ભાઈલાલભાઈ ગણાતાના પુસ્તક 'સાર્થ કહેવતો' નો લોકાર્પણ અને વિમોચન સમારોહ, નગરના જાણીતા કવિ અને ગાંધીનગર સાહિત્ય સભાના પૂર્વ પ્રમુખ હરિકૃષ્ણ પાઠકના અધ્યક્ષસ્થઆને; ૨૧મી જૂન, ૨૦૧૬ના રોજ, ડૉ. આંબેડકર હૉલ, ગાંધીનગર ખાતે યોજાઈ ગયો. આ સમારોહમાં આમંત્રિત મહેમાનો તરીકે સાહિત્યકાર રાધજી માધડ, સાહિત્યકાર અને કવિ તથા ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગરના ડૉ. કનૈયાલાલ ભટ્ટ, ગઝલકાર કિશોર જીકાદરા અને સાહિત્યસભાના મંત્રી મૂળજીભાઈ પરમાર ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. પ્રાર્થનાબાદ દીપ પ્રાગ્ટ્ય અધ્યક્ષ હરિકૃષ્ણ પાઠક અને મંચસ્થ મહાનુભાવો દ્વારા કરી, સમારંભમાં જળહળતી જયોતનાં સુવર્ણમય તેજકિરણો ફેલાવવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ કિશોર જીકાદરાએ સર્વેનું શાબ્દિક સ્વાગત કરી, પ્રાસંગિક ખ્યાલ આપ્યો હતો. સવિતાબેનના કુટુંબી/સ્નેહીજનોએ પુસ્તક અને ખાદીના રૂમાલથી સર્વે મંચસ્થ મહાનુભાવોનું સ્વાગત કર્યું હતું. ત્યારબાદ રાધવજી માધડે પ્રાસંગિક ઉદ્બોધન કર્યું હતું. ''૧૦૬૦ કહેવતો સમાવિષ્ટ - સાર્થ કહેવતો'' પુસ્તકનું વિમોચન અધ્યક્ષ હરિકૃષ્ણ પાઠક અને આમંત્રિત-મંચસ્થ મહેમાનો કરી, લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું, સવિતાબેન ગણાત્રો સર્જન પ્રતિભાવ આપ્યો હતો; જયારે પુસ્તક વિશે પ્રાસંગિક વકતવ્ય ડૉ. કનૈયાલાલ ભટ્ટે આપ્યું હતું અને અધ્યક્ષીય ઉદ્બોધન હરિકૃષ્ણ પાઠકે કર્યું હતું અને આભારવિધિ ભાઈલાલભાઈ ગણાત્રાએ કરી હતી. આવો, પુસ્તક પૈકીની થોડી વિસરાતી જતી કહેવતો પર દેષ્ટિપાત કરીએ.

- માને બાપની વહુ ન કહેવાચ.
- લોચા-પોચા માડીના ને છેલછબીલા લાડીલા.
- જેવી કરણી તેવી ભરણી.
- સ્ત્રીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પણ ના પહોંચેય - સ્ત્રી વગરનું ઘર/સંસાર નકામો.
- સ્ત્રી ચરિત્રનો જોટો ના જડે. - મરેલી માનું કાળજું પણ આશિષ જ દે.
- આંધળા દળે એ કૂતરા ખાય.
- સમયથી પહેલાં અને નસીબથી વધારે ક્યારેય મળતું નથી.
- લક્ષ્મીજી આવતા સારા અને દશામા જતા સારા.
- લોટ ખાવો અને ભસવું એ સાથે ન થાય.
- સો ઉંદર મારી બિલ્લી હજ કરવા ચાલી. - ઈચ્છા દુઃખની મા છે.
- ગરજે ગદોડાને ચ બાપ કહેવો પડે.
- વ્યક્તિને પોતાનું દુઃખ પહાડ જેવું લાગે.
- પાપનો ઘડો ભરાચ ત્થારે ફૂટે.
- વાઘને કોણ કહે તારૂં મોં ગંધાચ છે. - વિદ્યા વિનચથી શોભે છે.
- ખાલી ચણો વાગે ઘણો.
- સ્ત્રી ધારે તો તારે, નહીં તો કુબાડે.
- ઝાઝી વાતે ગાડાં ભરાય. - અજ્ઞ તેવો ઓડકાર.
- ચાર મળે ચોટલા અને ભાંગે કોકના ઓટલા.
- ભગવાનની લાઠીમાં અવાજ નથી હોતો.
- ઘીના ઠામમાં ઘી પડી ગયું.
- છાશમાં માખણ જાય અને વહુ ફૂવટ કહેવાય.

- શેરના માથે સવાશેર.
- આ તો પાશેરામાં પહેલી પૂણી છે.
- ઊંટે કાઢ્યા ઢેકા તો માણસે કર્યા કાઠા.
- ભણતર અને ભક્તિમાં કોઈનો ભાગ પડતો નથી. - જર, જમીન ને જોરૂ, એ ત્રણેય કજીયાનાં છોરૂ.
- ત્રણ, સાંધે ત્યાં તેર તૂટે.
- જીવતાં જાણ્યા નહીં ને મર્ચા પછી ધમાધમ.
- ચોરની મા કોઠીમાં મોં ઘાલીને રડે.
- ઓમ કોમ્પ્યુનિકેશન દ્વારા ૧ ૬મી જુન, ૨૦૧ ૬ના રોજ ગોવર્ધન સ્મૃતિ મંદિર, અમદાવાદ ખાતે, કવિ નાટ્યકાર મણિશંકર રત્નજી ભટ્ટ 'કાન્ત'ની, ૯૪મી પુણ્યતિથિ નિમિત્તે, 'ભાવાંજલિરૂ વ્યાખ્યાનો' નો કાર્યક્રમ યોજાઈ ગયો. જેમાં કવિ અને સાહિત્યકાર ચંદ્રકાન્ત શેઠે 'કાન્તનાં કાવ્યો' વિષે અને નાટ્યકાર સતિશ વ્યાસે 'કાન્તના નાટકો' વિષે વકતવ્યો આપ્યાં.
 - ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર દ્વારા તા.૨૫-૫-

૨૦૧૬ના રોજ, નવજીવન પ્રેસ, અમદાવાદ ખાતે એક દિવસીય 'વાર્તા શિબિર'નું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જેમાં જાણીતા વાર્તાકાર રજનીકુમાર પંડ્યા સૂત્ર સંચાલન કરશે અને ડૉ. મોહન

પરમાર વકતવ્ય આપશે. આ કાર્યક્રમ મૂળજીભાઈ પરમાર 'દધિ' <mark>સવારે ૯.૦૦ થી સાંજે ૬.૦૦ કલાક</mark> સુધી યોજાશે, જેમાં ભાગ લેવા ઈચ્છુકોએ અકાદમીનો સંપર્ક કરવાનો રહેશે.

● ડૉ. રમેશ મહેતા 'સ્વચમ' ના ગઝલ સંગ્રહ 'મૌન મિજલસ'નું વિમોચન અમદાવાદ ખાતે ૨૫મી જૂન, ૨૦૧૬ના દિવસે, સાહિત્યકાર યશવંત મહેતાના વરદ્દ હસ્તે કરવામાં આવશે. જેમાં અતિથિ વિશેષ તરીકે ડૉ. બહેચરભાી પટેલ, ડૉ. બિપીનચંદ્ર મોદી, અને દિનકરભાઈ દેસાઈ ઉપસ્થિત રહેશે. આ પ્રસંગે કવિ સંમેલન પણ યોજાશે, જેમાં કૃષ્ણ દવે, હરદ્વાર ગોસ્વામી, જયંત ડાંગોદરા, રક્ષા શુક્લ, મનિષ પાઠક 'શ્વેત', રાધિકા પટેલ અને ચેતન શુક્લ પોતાની કવિતાનું પઠન કરશે. વિમોચન સમારોહનું સંચાલન હસમુખ શાહ અને કવિ સંમેલનનું સંચાલન મનિષ પાઠક'શ્વેત' કરશે.

• સને ૨૦૦૯માં બહાર પાડવામાં આવેલ 'હિન્દ સ્વરાજય'ની શતાબ્દિ આવૃત્તિમાં કેટલીય અપ્રાપ્ય માહિતી / સામગ્રીનો સમાવેશ કરી, તેની એક વિશિષ્ટ આવૃત્તિનું એકમાત્ર પુસ્તક 'હિન્દ સ્વરાજ 'ની વિવિધ ૧૦ આવૃત્તિનું લોકાર્પણ તા.૧૫મી જૂનના રોજ, નવજીવન ટ્રસ્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું, જેમાં હિન્દ સ્વરાજના ઊંડા અભ્યાસી અને જાણીતા પત્રકાર દીપક સોલિયાએ તે અંગે વાત કરી અને તેઓ તથા પ્રણવ અધ્યારુ દ્વારા હિન્દ સ્વરાજના અંશોનું સંપાદન રુપે વાંચન કરવામાં આવ્યું હતું.

● ગુજરાતી સાહિત્યના જાણીતા સાહિત્યકાર-નિબંધકાર, વાર્તાકાર અને નવલકથાકાર તથા ગાંધીનગર કલ્ચર ફોરમના સહમંત્રી, રોટરી કલબના પૂર્વ પ્રમુખ મહેન્દ્રભાઈ ગજ્જરના પિતા ભગવત્ભાઈ સુથારનું તા. ૨૩. ૬. ૨૦૧ ૬ના રોજ દુઃખદ અવસાન થતાં; ગુજરાતી સાહિત્ય જગતને એક અદના અને અભ્યાસુ સાહિત્યકારની ખોટ સાલશે. સ્વર્ગસ્થના પુષ્યાત્માને ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ.

- muljibhaidadhi@gmail.com